

близько 400) беруть участь понад 30 академіків і членів-кореспондентів, приблизно 110 докторів наук з НАН України. Наукові розробки, створені спільно з Академією, щорічно відзначаються Державними преміями України в галузі науки і техніки.

І останнє. Проблема з проблем — виховання молодого покоління. Тут безмежний простір для нашої з вами роботи. Йдеться про написання сучасних підручників, і передусім з історії, про створення позитивного іміджу України, виховання в дітей, молоді любові до Батьківщини, поваги до ветеранів тощо.

У Сполучених Штатах, з яких намагаються брати приклад, до екс-президентів звертаються «пане президенте». А в нас?

У 1991 році Леонід Макарович Кравчук відновив Києво-Могилянську академію, а вже в 1994 році, всупереч чинному положенню про національні вищі навчальні заклади, підписав Указ про надання цій академії статусу національної. Хоч цього не можна було робити, бо тут ще жодного випуску студентів не відбулося. Проте президент Кравчук прийняв, як тепер кажуть, політичне рішення, в захопленні від якого вчена рада академії присвоїла йому звання почесного доктора.

Тепер Леонід Макарович їм не подобається. Зібралися, позбавили звання. Ганьба.

Чому ж тоді не позбавили себе звання «національний»?

Усе це дуже нагадує не такі давні часи. За вказівкою ЦК у вищих навчальних закладах ми змушували студентів вивчати, конспектувати «видатні» праці улюбленого вождя «Мала земля», «Цілина». Помер дорогий Ілліч. Мабуть, і сорока днів не минуло, а вже одержуємо депешу про вилучення всіх його творів з бібліотечних залів.

Колектив нашого університету щиро вдячний нашому випускникові, президентові Леоніду Макаровичу Кравчуку за все те, що він зробив для нас. Це завдяки йому ми з вами зараз перебуваємо в чудовому приміщенні, переданому нашому університетові, яке вам усім дуже подобається. Інакше щорічні збори Академії були б в іншому місці. Завдяки Указам президента Л.Кучми університет одержав великі можливості для свого подальшого розвитку, і сьогодні, хто б там що не говорив, є кращим вищим навчальним закладом у країні. Це ж не випадково, що сьогодні в нашому уряді два віце-прем'єри та три міністри — випускники Київського національного університету.

Отже, про добрі справи наших колишніх і нинішніх керівників слід пам'ятати і ніколи не забувати. Думаю, такий підхід сприятиме нашому згуртуванню, допоможе у вихованні молоді.

**І.Р. ЮХНОВСЬКИЙ,
академік НАН України,
перший заступник голови Комітету Верховної Ради України
з питань науки і освіти**

У Верховній Раді України створена Тимчасова спеціальна комісія з питань майбутнього. Подібні постійно діючі комісії існують майже в усіх парламентах ЄС, у Японії та в інших країнах світу. За два роки функціонування нашої комісії нею

була розроблена Стратегія розвитку України.

У Стратегії визначено, що основним завданням усіх ланок організації суспільства є мета, яка формулюється так: краща якість життя для кожного тепер і для прийдешніх поколінь.

Визначальні критерії, за якими досягатиметься ця мета:

- “ розвиток людського капіталу України;
- “ ефективна захищеність природного довкілля, ощадливе, раціональне та якісне використання природних ресурсів;
- “ високі і стійкі рівні зростання економіки;
- “ розбудова суспільства знань;
- “ прогнозоване, надійне і достатнє енергозабезпечення країни;
- “ входження у європейську спільноту і членство України в ЄС.

Зробимо короткий аналіз ролі НАН України у реалізації деяких з перелічених критеріїв.

Розвиток людського капіталу. Загальний рівень освіченості робочої сили в Україні вдвічі нижчий, ніж у середньому в країнах ЄС. Частка осіб з вищою освітою серед працездатного населення у нас становить 13% проти 25% у середньому в європейських державах (у США — 36%, в Японії — 38%).

Реальна заробітна платня науковця втричі нижча, ніж в ЄС. Витрати середнього громадянина України на освіту вп'ятеро вищі, ніж у середнього мешканця країн ЄС. Виправлення такого становища — основне завдання Міністерства освіти і науки та НАН України.

Раціональне використання природних ресурсів. У світовому поділі праці і світовій торгівлі Україна вже тепер має вікно, пов'язане з наявністю великих площ урожайних земель, покладів заліза, кольорового каміння і транзитної транспортної системи.

У зв'язку з цим перед державою і НАН України стоїть завдання повної переробки наявної сировини. Ступінь переробки має бути якнайвищим, конкурентоспроможність продукції — максимальною. Ми можемо багато говорити про високі технології, але маємо розуміти, що 65% експор-

ту України сьогодні, і так триватиме певний час, — це продукція української металургії. Металургія споживає 48% усіх наших енергоресурсів. У результаті приватизаційних процесів у металургійній галузі рівень переробки металургійного експорту знизився.

Отже, базові галузі повинні мати перманентне наукове забезпечення. Слід врахувати, що за конкурентоспроможністю продукції, згідно з даними Світового економічного форуму, Україна посідає останні місця.

Стійкий розвиток економіки. Україна забезпечить стійкий розвиток своєї економіки тільки за умови створення середнього класу. Середній клас — це та частина населення, доходи якої достатні, аби повністю задовольняти потреби у товарах першої необхідності (їжа, одяг) і мати можливість купувати товари довготривалого вжитку (меблі, житло, автомобіль). З економічного погляду — це самоузгоджена суспільна формація, яка є двигуном інноваційного розвитку держави.

Сьогодні в Україні немає середнього класу, а існує такий стан, коли багато бідних, замало представників середнього класу і чимала група вельми багатих людей.

Розбудова суспільства знань. Суспільство знань належить до шостої економічної формації. Україна перебуває у третій — індустріальній. США, Японія, Фінляндія, Велика Британія прямують до шостої економічної формації.

Однак завдяки спільним зусиллям Верховної Ради України, Уряду і НАН України з'явилася можливість переходу України до інформаційного суспільства і суспільства знань. Уже другий рік підряд Державним бюджетом Академії виділяється 40 млн грн для модернізації наукових лабораторій найновішими приладами відомих світових виробників, організуються сучасні лабораторії спільного користування.

Цього року з бюджету виділено 10 млн грн для реалізації першого етапу створення телекомунікаційної інфраструктури з метою забезпечення академічних та освітніх установ України швидким (понад 1000 Мб/с) доступом до мережі наукових та освітніх центрів європейських країн — GEANT. Це значною мірою сприятиме інтеграції українських науковців у європейську наукову спільноту. Базовою організацією, що реалізуватиме це завдання, є державне підприємство — Науково-телекомунікаційний центр «Українська академічна і дослідницька мережа» ІФКС НАН України.

Україна та ЄС. Життя Землі наповнено безліччю циклічних процесів. У кожному з них є етап споживання системою зовнішньої енергії та інформації і етап, коли система виділяє відходи: невикористану енергію та інформацію. Україна ж функціонує, споживаючи європейський та американський секондхенд. Цей стан вигідний як країнам ЄС, оскільки вони продають уже застарілі технології, так і нам, бо імпортовані машини та обладнання ще перебувають у робочому стані і порівняно дешевші. Завдяки дешевій робочій силі наша продукція інколи буває конкурентоспроможною і маємо зростання ВВП. Зовнішні інвестиції, без внутрішніх зусиль, не виведуть Україну зі стану європейського технологічного смітника.

На засіданні Відділення фізики та астрономії НАН України доповідалися видатні результати фізичних інститутів, яких досягли молоді українські дослідники. Зауважимо, що 2005 рік оголошено ООН Роком фізики. Серед показників цитувань у

найпрестижніших світових наукових журналах українські фізики посідають 35% від усіх цитувань, решта припадає на 22 інші спеціальності. Але ці новаторські роботи виконані спільно із зарубіжними науковцями. Ми нашою наукою підтримуємо конкурентоспроможність іноземної продукції, а самі залишаємося країною секондхенду.

Необхідно здійснювати науково-технологічний прорив. Для цього потрібно використати досвід країн, у яких це вже було здійснено, — Фінляндії, Республіки Кореї та Ірландії.

Цей прорив є більш реальним за умови концентрації організаційних зусиль. Тому пропонується здійснити реформування управління наукою та інноваційною діяльністю наступним чином.

Наукова та інноваційна діяльність зосереджується у трьох взаємопов'язаних блоках:

- ♦ НАН України (фундаментальні науки);
- ♦ Міністерство науки та інноваційної політики України (відповідає за зв'язок української науки з виробництвом та очолюється першим віце-прем'єр-міністром України);
- ♦ незалежні приватні фонди з державною часткою (Фонд фундаментальних досліджень, Інноваційний фонд, венчурні фонди).

І насамкінець останнє: **реформування НАНУ.**

Реформування все одно відбудеться. І замість того, щоб його здійснювали урядовці, ми маємо обговорити програму входу України у суспільство знань і шляхи реформування кожного з трьох перелічених блоків.